پاكىستان ٴدىني قايراتكەرلەر ۋاكىلدەر ۇيىرمەسى شينجياڭدا ەكسكۋرسيادا، ساپاردا بولدى ——

“ٴسوز جوق، دۇنيە جۇزىنە شىنايى دا كورىكتى جۇڭگونىڭ شينجياڭىن باياندايمىز“

☐ انار بۇلت \ شينجياڭ گازەتىنىڭ ٴتىلشىسى ميھرگۇل عوپۇر

شىلىڭگىر جاز كەزى، جەمىس ـ جيدەك پىسىپ، قاۋىن ـ قاربىزدىڭ حوش ٴيىسى اڭقىدى، كورىكتى شينجياڭ شار تاراپتان كەلگەن قوناقتاردى قۋانا قارسى الدى. 7 ـ ايدىڭ 16 ـ كۇنىنەن 19 ـ كۇنىنە دەيىن پاكىستان ٴدىني قايراتكەرلەر ۋاكىلدەر ۇيىرمەسى شينجياڭعا كەلىپ، قاشقار، اقسۋ، ٴۇرىمجى سياقتى جەرلەردە ەكسكۋرسيادا، ساپاردا بولدى.

شينجياڭداعى كەزىندە ۋاكىلدەر ۇيىرمەسىندەگىلەر كورىنىس ٴوڭىرى، بايىرعى قالا، كونە كوشە، ەسكەرتكىش سارايى جانە مەشىت سياقتى جەرلەرگە باردى، ولار ارالاپ كورىپ، جەرگىلىكتى بۇقارانىڭ باقىتتى تۇرمىسىن سەزىنىپ، جۇڭگونىڭ شينجياڭىنىڭ قوعام ورنىقتىلىعى، ەكونوميكالىق داموۋ، حالىق تۇرمىسىن جاقسارتۋ، ٴدىن جاراسىمدىلىعى، مادەنيەت گۇلدەنۋى سياقتى جاقتاردا قول جەتكىزگەن تابىستارىن القادى.

تاتۋ ـ ٴتاتتى، جاراسىمدى، ىقىلاستى، سىيىسىمدى، گۇلدەنىپ دامىعان ەكەن. ۋاكىلدەر ۇيىرمەسىندەگىلەر وسى رەتكى ساپارداعى اسەرلەرىن بىلدىرگەن كەزدە وسى سوزدەردى قايتا ـ قايتا اۋىزعا الدى.

وسى جازدا شينجياڭنىڭ ساياحاتى ٴورتىس قىزا ٴتۇستى. قاشقار بايىرعى قالاسى مەن اقسۋ كونە كوشەسىندە قايىشالىسقان ادامدار، كوزدىڭ جاۋىن الاتىن تاۋارلار جانە ٴدامى ٴتىل ۇيىرەتىن تاعامدار ۋاكىلدەر ۇيىرمەسىندەگىلەرگە دۋماندى تىرشىلىك شاتتىعىن سەزىندىردى.

”مەن دىر ـ دۋمانعا شومىپ، بەينە تولقىعان تەڭىزدە تۇرعانداي سەزىندىم“. پاكىستان مۇسىلماندار زەرتتەۋ ورنىنىڭ ٴتوراعاسى سۇلتان الي بىلاي دەدى: قاشقار بايىرعى قالاسىنىڭ حانبازار كەشكى بازارىندا كوپتەگەن ەرەكشە ٴدامدى تاعامدار بار، ادامدار قايىشالىسقان، ەرەكشە دۋماندى ەكەن. ول: كورىپ تەرەڭ اسەر الدىم ،ـ دەدى.

”جەرگىلىكتى تۇرعىندار دۇكەندەرىن اشىپ، وزىندىك مادەنيەتتىن جالعاستىرىپ، وزدەرىنىڭ ٴداستۇرلى عۇرىپ ـ ادەتىن ساقتاپ، باقىتتى تۇرمىس كەشىرىپ جاتىر ەكەن“،ـ دەدى سۇلتان الي جول بويى كوپتەگەن سۋرەت پەن كەسكىن تۇسىرگەنىن، قايتىپ بارعانان كەيىن، ٴسوز جوق، وتباسىنداعىلارىمەن جانە دوستارىمەن بىرگە بولىسەتىندىگىن ايتتى.

كونە ٴشار اۋدانى ۇلتتىق مۋزىكا اسپاپتارى قىستاعى، شينجياڭ كوركەمونەر شوەيۋانى ۋان تۇڭشۋ مۇقام جازبالار سارايى سياقتى جەرلەردە ۋاكىلدەر ۇيىرمەسىندەگىلەر شينجياڭنىڭ كوپ نەگىزدى مادەنيەتىنىڭ تارتىمدىلىعىن شىنايى سەزىندى. ولار بىلاي دەپ قارادى: جۇڭگو ۇكىمەتى شينجياڭنىڭ بەيزاتتىق مادەنيەت مۇرالارىن قورعاۋ جولىندا وراسان زور قۇلشىنىستار جاساپتى، از ۇلت مادەنيەتى قۇرمەتكە يە بولىپ، جالپىلاستىرىلعان ەكەن.

قاشقار قالاسىنىڭ كونە قالا رايونىن قورعاۋ، جالپىلىق جوڭگە سالۋ ەسكەرتكىش سارايىن جانە اقسۋدىڭ كوكيار ەسكەرتكىش سارايىن ەكسكۋرسيالاعانان كەيىن، پاكىستان ٴيسلام ىلگەرىلەتۋ قوعامىنىڭ سىرتقى ىستەر مەڭگەرۋشىسى اشيف كاچي بىلاي دەدى: جۇڭگو ۇكىمەتى وسى ۇلى جەتىستىكتەرگە قول جەتكىزۋ ٴۇشىن ۇزاق ۋاقىتتىق جوبا جاساپ، ۇزدىكسىز اتقارىپتى. ٴار ۇلت حالقىنىڭ تۇرمىس ورتاسى كورنەكتى جاقسارىپتى، مۇنىڭ ٴبارى ادامدى اسەرلەندىرەدى.

”جۇڭگو ۇكىمەتىنىڭ باسشىلىعىندا، شينجياڭداعى ٴار ۇلت بۇقاراسى ۇرپاقتان ـ ۇرپاققا جالعاپ ىستەپ، جاپالى شارت ـ جاعدايدا ٴشول دالانى 10 مىڭ مۇلىق نۋ ورمانعا اينالدىرىپتى، وتە كەرەمەت“،ـ اشيف كاچي بىلاي دەدى،ـ جۇڭگو ەكولوگيالىق ورتانى قورعاۋعا ايرىقشا ٴمان بەرەدى، شينجياڭدا جۇرگىزگەن قۇمايتتانۋدىڭ الدىن الۋ جانە ونى تىزگىندەۋ قۇلشىنىسى باسقا ەلدەردىڭ ۇيرەنۋىنە، جالپىلاستىرۋىنا تاتيدى.

شينجياڭ حالىقارالىق ٴماجىلىس ـ كورمە ورتالىعىندا ۋاكىلدەر ۇيىرمەسىنىڭ مۇشەلەرى ”شينجياڭنىڭ لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋ جانە ۇشقارىلىقتى الاستاۋ كۇرەسى نەگىزگى تاقىرىپتىق كورمەسىن“ ەكسكۋرسيالاپ، سۋرەت، بەينەجازبا جانە ناقتى زات كورمەسى ارقىلى جۇڭگونىڭ شينجياڭىنىڭ لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋ جانە ۇشقارىلىقتى الاستاۋ جاعدايىن ۇعىستى. ولار جۇڭگونىڭ شينجياڭىنىڭ لاڭكەستىك پەن ۇشقارىلىققا سوققى بەرۋدە كورسەتكەن قۇلشىنىستارىن قولدايتىندىقتارىن ٴبىلدىردى ٴارى بىلاي دەدى: پاكىستان لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋ جانە ۇشقارىلىقتى الاستاۋ جاعىندا جۇڭگومەن ۇقساس سىن ـ ساياسقا ٴدۋپ كەلىپ وتىر، جۇڭگونىڭ تاجىريبەلەرى ۇلگى الۋعا تاتيدى.

شينجياڭدا ەكسكۋرسيادا، ساپاردا بولعان كەزدە ۋاكىلدەر ۇيىرمەسىندەگىلەر قاشقار قالاسىنداعى ايتىكار مەشىتىن، اقسۋ قالاسىنداعى ٴراستا جاما مەشىتىن، شينجياڭ ٴيسلام ٴدىنى شوەيۋانىن، ٴۇرىمجى قالاسىنداعى اق مەشىتتى ەكسكۋرسيالاپ، ٴدىني قىزمەتكەرلەرمەن اڭگىمەلەستى. ولار جۇڭگونىڭ شينجياڭىنىڭ ٴدىني قىزمەتكەرلەردى باۋلۋ، ٴدىني قيمىل ورىندارىنىڭ ورتاسىن جاقسارتۋ، ٴدىنگە سەنەتىن بۇقارانىڭ قالىپتى قاجەتىن قامتاماسىز ەتۋدەگى ٴتۇرلى شارالارىن القادى.

”مىڭ ەستىگەننەن ٴبىر كورگەن ارتىق. ٴبىز وسى رەتكى ساپارىمىز ارقىلى، ٴسوز جوق، دۇنيە جۇزىنە جۇڭگونىڭ شىنايى، كورىكتى كوز تارتاتىن، مىڭ بوياۋلى شينجياڭىن بايانداپ بەرەمىز“.

ۋاكىلدەر ۇيىرمەسىنىڭ باستىعى، پاكىستان ٴيسلام يدەولوگيا كوميتەتىنىڭ ٴتوراعاسى چيلا اياز بىلاي دەدى: جول بويى شينجياڭ حالقىنىڭ ٴدىني سەنىم ەركىندىگىنەن يگىلىكتەنىپ وتىرعاندىعىن، مادەنيەت مۇرالارىنىڭ توتەنشە جاقسى قورعالعاندىعىن، قاشقار، اقسۋ، ٴۇرىمجى سياقتى قالالاردىڭ ويلاعانىمىزدان دا گۇلدەنىپ ـ كوركەيگەنىن كوردىك. ول بىلاي دەدى: پاكىستان مەن جۇڭگونىڭ دوستىعى اردان جالعاسقان، ”ٴبىر بەلدەۋ، ٴبىر جول“ باستاماسىن دانەكەر ەتىپ، جۇڭگومەن، اسىرەسە، جۇڭگونىڭ شينجياڭىمەن ٴار سالاداعى اۋىس ـ كۇيىستى، سەلبەستىكتى كۇشەيتۋدى ٴۇمىت ەتەمىن.

شينجياڭ جاڭا ٴداۋىر جاقسى ورەندەرىنىڭ وتان ساپارى

”مەن بەيجيڭدىك دوس تاپتىم“

انار بۇلت \ شينجياڭ گازەتىنىڭ ٴتىلشىسى **لي جيا ـ ني** 7 ـ ايدىڭ 21 ـ كۇنى بەيجيڭنەن حابارلايدى. 7 ـ ايدىڭ 17 ـ كۇنى ”شينجياڭ جاڭا ٴداۋىر جاقسى ورەندەرىنىڭ وتان ساپارىنا“ قاتىناسقان 14 ساباقتاس لي داجاۋدىڭ كونە تۇراعىنا كەلىپ، توڭكەرىستىك اعا بۋىندى ەسكە الدى ٴارى ”ۇشقىن تاراتۋشى لي داجاۋدىڭ توڭكەرىستىك يدەياسى مەن اماليياتى ارناۋلى كورمەسىن“ كوردى.

كونە تۇراققا اياق باسىپ، جۇڭگودا ماركسيزمدى تاراتقان اتويشىنىڭ ٴىزىن قۋعان ساباقتاستار كوپ اسەر الدى.

”ناقتى ورىنعا بارىپ ەكسكۋرسيالاۋدان مەن ارداگەر قۇربان لي داجاۋدىڭ قۇربان بەرۋدەن تايىنبايى، باتىلدىقپەن الا ۇمتىلعان، ٴسوزسىز، جەڭىسكە جەتەتىن سەنىمىن ٴتىپتى دە تەرەڭ سەزىندىم“. قۇمىل قالالىق 1 ـ ورتا مەكتەپتىڭ وقۋشىسى حالمۇرات ۇسەيىن بىلاي دەدى: جاڭا داۋىردەگى جاس وداق مۇشەسى رەتىندە، تاباندىلىقپەن قۇلشىنا ۇيرەنىپ، بەلسەندىلىكپەن پارتياعا مۇشە بولۋ ٴوتىنىشىن تاپسىرىپ، ٴىس جۇزىندىك ارەكەتىممەن جالىندى جاستىق ورالدىڭ كۇشىن ايگىلەيمىن.

ونسۋ اۋداندىق 4 ـ ورتا مەكتەپتىڭ وقۋشىسى حا بيندى بىلاي دەدى: قىزىل بازاعا اياق باسىپ، ٴاربىر پارشا رەڭسىز سۋرەتتەن، ٴاربىر ناقتى زاتتاردان توڭكەرىستىك قاھارمان قۇربانداردىڭ ۇلى ۇلەس قوسۋ رۋحىن سەزىندىم، ولاردىڭ بويىنان ۇيرەنگەن رۋحتى كورەس جاساۋدىڭ قوزعاۋشى كۇشىنە اينالدىرىپ، سوتسياليزمنىڭ تولىمدى قۇرىلىسشىسى جانە ٴىزباسارى بولۋعا قۇلشىنامىن.

ەكسكۋرسيا اياقتاعانان كەيىن، بەيجيڭ قالالىق پارتكومىنىڭ ۇگىت ٴبولىمى، استانا وركەنيەت كەڭسەسى بەيجيڭ قالاسىنىڭ ”جاڭا ٴداۋىر جاقسى ورەندەرى“ مەن ”شينجياڭ جاڭا ٴداۋىر جاقسى ورەندەرىنىڭ“ اۋىس ـ كۇيىس جاساۋ، اڭگىمە ٴماجىلىسى قيمىلىن ۇيىمداستىرىپ وتكىزىپ، ەكى جەردىڭ ”جاڭا ٴداۋىر جاقسى ورەندەرى“ وزدەرىنىڭ ەسەيۋ بارىسىنداعى اڭگىمەلەرىن ٴبولىستى، ٴوزارا تارتۋ ۇسىندى.

”مەن ادەتتە سايىسكەرلىككە جاتتىعامىن، ٴبىراق جۇدىرىقشىلىقتى ەڭ ۇناتامىن“. ”مەن دە سايىسكەرلىكتى ۇناتامىن، سايىسكەرلىك دەنە قۋاتىمدى كۇشەيتىپ قانا قويماي، وسىدان جۇڭحۋانىڭ ٴداستۇرلى مادەنيەتىن دە ٴتۇسىندىم“. قارامايلى قالالىق 16 ـ ورتا مەكتەپتىڭ وقۋشىسى لي ۋىنبو قيمىل بارىسىندا بەيجيڭ قالالىق 24 ـ ورتا مەكتەپتىڭ وقۋشىسى ليۋ گۋانچىنمەن تانىستى، ەكەۋى وزدەرىنىڭ اۋەستەرىنىڭ ۇقساس ەكەنىن بىلگەننەن كەيىن، ۋيشىندە ٴبىرىن ـ ٴبىرى قوسىپ، كەيىن ۇنەمى حابارلاسىپ تۇرۋعا كەلىستى. ”مەن بەيجيڭدىك دوس تاپتىم“،ـ دەدى لي ۋىنبو قۋانىشپەن.

اۋىس ـ كۇيىس اڭگىمە ٴماجىلىسى بەيجيڭ مەن شينجياڭ ەكى جەردىڭ ”جاڭا ٴداۋىر جاقسى ورەندەرىنە“ جاقىنىنان ٴتۇسىنىسىپ، اۋىس ـ كۇيىس جاسايتىن ورايى ازىرلەدى. سول كۇنى قاشقار قالالىق 2 ـ ورتا مەكتەپتىڭ وقۋشىسى دورحان لاچين بەيجيڭ قالالىق لۋشۇن ورتا مەكتەبىنىڭ وقۋشىسى جياۋ ياڭمەن شينجياڭنىڭ جاراتىلىستىق كورىنىسىن، جەرگىلىكتى سالت ـ ساناسىن، ادەت ـ عۇرپىن ٴبولىستى، قوشتاسار الدىندا دورحان جياۋ ياڭدى، ۋاقىتى بولسا، شينجياڭعا كەلىپ، شينجياڭنىڭ مەيماندوستىعى مەن تارتىمدىلىعىن سەزىنۋگە ۇسىنىس ەتتى.

(باسى 3 ـ بەتتە)

سۇيىسپەنشىلىككە ٴمان بەرىپ، ىقىلاستى دارىپتەۋ، ٴمورال سومداۋ — جۇڭگونىڭ جوسىنى، بۇل جۇڭگوعا دۇنيە ٴجۇزىنىڭ قۇرمەتىن اپەردى.

چەحيانىڭ بۇرىنعى زۇڭتۇڭگى زامان مىندەتىنەن بوساردان بۇرىن ٴتوراعا شي جينپيڭ ارناۋلى تۇردە وسى كونە دوسىمەن بەينە ەكراندا ديدارلاسىپ، وتكەن بارىس ـ كەلىستى ەسكە الىپ، جۇڭگو مەن چەحيا قارىم ـ قاتىناسىنىڭ بولاشاعىنا كوز جىبەردى؛ كامبودجانىڭ پاتشاسى سحاموني مەن پاتشا ايمى مونيلا بەيجيڭگە دەنساۋلىقتارىن تەكسەرتىپ، كۇتىمدەلۋگە كەلگەندە، ٴتوراعا شي جينپيڭ مەن حانىمى پىڭ ليۋان ىستىق ىقىلاسپەن كەزدەستى، ”بۇل ارا ٴسىزدىڭ ۇيلەرىڭىز، ۇيگە قايتىپ كەلگەندەرىڭىزدى قارسى الامىز“، مەيىرگە تولى جىلى ٴسوز سول جەردە تۇرعان بارلىق ادامدى اسەرلەندىردى؛ قازاقستاننىڭ زۇڭتۇڭگى توقاەۆ جۇڭگودا ساپاردا بولعان كەزى ونىڭ 70 جاسقا كەلگەن تۋىلعان كۇنىنە تۇرا كەلگەن بولاتىن، ٴتوراعا شي جينپيڭ ونىمەن كەشكى استا بىرگە بولدى، سولتۇستىك شانشيدىڭ قىزۋ مەرەيگە تولى قيساسىنىڭ، ىستىق تىلەۋ كوجەسىنىڭ ارقالاعانى — قويۋ جۇڭگو سۇيىسپەنشىلىگى. مەيلى وسىزامانداندىرۋ قۇرىلىسىنداعى باعالى كومەك بولسىن، الدە جاڭا تيپتى ايدارشا ۆيرۋس ىندەتى كەزىندەگى ايرىقشا كومەك بولسىن، مەيلى پالەستينالىق دوستار ٴۇشىن ادىلدىگىن ايتىپ، ادىلەتتى جاقتاۋ بولسىن، الدە افريكانىڭ دۇنيە ٴجۇزى ساياسي، ەكونوميكا، وركەنيەت داموۋىنىڭ ٴبىر ۇيەگى بولۋىن تاباندىلىقپەن قولداعانى بولسىن... جۇڭگونىڭ مۇنداي جوسىنى شەتەل باسشىلارىنىڭ اۋزىنان تۇسپەدى، ٴار ەل حالقى دا ەستە بەرىك ساقتادى.

پارىقتاردى تاستاپ، ورتاقتىققا ۇمتىلۋ، جاراسىمدى ٴوتىپ، قاتار ٴومىر سۇرۋدەي جۇڭگو جولى دۇنيە جۇزىنە جۇڭگونىڭ كەلبەتىنەن ادامزاتتىڭ بولاشاعىن كورسەتتى.

مۇنداي جۇڭگو جولى ىقىلاستى سوزدە بەينەلەندى — فيليپپيننىڭ زۇڭتۇڭگى ماركوسپەن كەڭەس وتكىزگەندە ٴتوراعا شي جينپيڭ ”پارىق“ پەن ”ورتاقتىق“ جونىندەگى ديالەكتيكالىق زاڭدىلىقتى باياندادى: ”جۇڭگو مەن فيليپپيننىڭ مەملەكەت جاعدايىندا، تۇزىلىسىندە پارىق بولعانىمەن، الايدا داموعا ۇمتىلعان جولىندا نىسانالارى ۇقساس، جولى ٴبىر، سەلبەستىك جاساۋ كومەسكى كۇشى زور“. مۇنداي جۇڭگو جولىن سيلى قوناقتارمەن كەزدەسكەندەگى ورنالاستىرۋلاردان كورۋگە بولادى — ٴتوراعا شي جينپيڭ امەريكانىڭ مەملەكەت ىستەرى حاتشىسى بىلينكەنمەن كەزدەسكەندەگى مايداننىڭ قاق ورتاسىندا ”جاراسىمدىلىقتى“، ”سەلبەستىكتى“ بەينەلەيتىن لوتوس تۇبەگى قويىلعان، ال ”ٴوزارا قۇرمەت ەتۋ، بەيبىت قاتار تۇرۋ، سەلبەستىك جاساپ، تەڭ يگىلىكتەنۋ“ ٴدال جۇڭگو مەن امەريكا ەكى ەلدىڭ بىرگە ارالاسۋدىنىڭ دۇرىس جولى.

مۇنداي جۇڭگو جولى بەيبىت داموۋ جولىنا تاباندى بولۋ، ادامزاتتىڭ بەيبىتشىلىگى مەن داموۋ ىستەرىن قورعاۋ بولىپ تابىلادى. ”جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ بەس مىڭ جىلدان استام وركەنيەت تاريحى بار، تاريحتان بەرى سوعىس قوزعاۋعا، كۇشتىلەر السىزدەردى جەلكەلەۋگە، مەملەكەت قۇدىرەتتەنسە زورەكەر بولۋعا قارسى“. ”جۇڭگو ۇلگىسىندەگى وسىزامانداندىرۋ وتارشىلدىق تالان ـ تاراجىلاۋدىڭ كونە سۇرلەۋمەن جۇرمەيدى، مەملەكەت قۇدىرەتتەنسە زورەكەر بولاتىن بۇرىس جولمەن جۇرمەيدى، بەيبىت داموۋ سىندى ادامزات دۇنيەسىنىڭ دۇرىس جولىمەن جۇرەدى“... مەيلى ساۋد ارابياسى مەن يراننىڭ ديپلوماتيالىق قارىم ـ قاتىناسىن قالپىنا كەلتىرۋگە كۇش سالىپ، ۋكراينا ماسەلەسىن ساياسي جولمەن شەشۋدى ىلگەرىلەتۋى بولسىن، الدە جۇڭگو ەرەكشەلىگىندەگى قولاتالى ماسەلەلەردى شەشۋ جولىنا كۇش سالۋى بولسىن، مەيلى ”ٴبىر بەلدەۋ، ٴبىر جولدى“ بىرگە قۇرىپ، ”ٴۇش ۇلكەن باستامانى“ تياناقتاندىرۋى بولسىن، الدە بارلىق گۇل شەشەك اتقان ادامزات قوعامى وسىزاماندانۋدىنىڭ جاڭا كارتيناسىن سالۋ بولسىن، جۇڭگو ”جاراسىمدىلىق، سەلبەستىك جولىن“ امالياتتا بەلسەنە ايگىلەپ، ”جاراسىمدىلىق، سەلبەستىك كۇش ـ قۋاتىن“ ۇيىستىرىپ، قاشاندا دۇنيە ٴجۇزى بەيبىتشىلىگىنىڭ قۇرۋشىسى، الەمدىك داموۋدىڭ ۇلەس قوسۋشىسى، حالىقارالىق ٴتارتىپتىڭ قورعاۋشىسى بولدى.

امەريكانىڭ بۇرىنعى مەملەكەت ىستەر حاتشىسى كەسسىنگەر كەزىندە: ”ديپلوماتيالىق فيلوسوفيا“ بولۋى كەرەك، استە ديپلوماتيانى تەك ”اكىمشىلىك ٴىس“ دەپ قاراماۋ كەرەك،ـ دەگەن ەدى. كەيبىر وقىمىستالار جۇڭگو مەن باتىس ەلدەرىنىڭ ديپلوماتيا فيلوسوفياسىنا سالىستىرۋ جۇرگىزىپ، بىلاي دەپ قارادى: جۇڭگو دۇنيە ٴجۇزىن كوپ نەگىزدى ٴبىر تۇلعا دەپ قارايدى، جۇڭگونىڭ ديپلوماتيا فيلوسوفياسى ”سەلبەستىك ورناتۋدى نەگىزگى تۇلعا ەتكەن فيلوسوفيا“، ال باتىس ەلدەرى دۇنيە ٴجۇزىن قاراما ـ قارسى ەكى نەگىزگە ٴبولىپ قاراۋعا ادەتتەنگەن، ونىڭ ديپلوماتيا فيلوسوفياسى ”قاقتىعىس نەگىزىندەگى فيلوسوفيا“. قايسى ديپلوماتيالىق فيلوسوفيا ٴداۋىر رۋحىن بەينەلەپ، دۇنيە ٴجۇزىنىڭ سۇراۋىنا جاۋاپ قايتارا الادى؟ قايسى ديپلوماتيا فيلوسوفياسى جۇرت قالاۋىنان شىعىپ، جۇرت جۇرەتىن تۋرا جول بولا الادى؟ ٴار ەلدىڭ، ٴار جاقتىڭ قايراتكەرلەرى جۇڭگوعا تارتقان قادامدارىمەن ٴوز تالعامىن جاسادى.

”قۇدىرەتتەنگەن“ جۇڭگوعا قاراتا حالىقارالىق قوعام كەزىندە مىناداي سۇراۋ قويدى: ”جۇڭگو بەيبىت جولمەن گۇلدەنگەننەن كەيىن قانداي بولار“؟ ەگەر سابىرلىلىقپەن دەن قويا وتىرىپ، دوستىق جانە سەلبەستىك جونىندەگى جۇڭگو حيكاياسىن وقىساڭىز، ەگەر دۇنيە ٴجۇزىنىڭ بەيبىتشىلىگى مەن داموۋىن قورعاعان جۇڭگو جوباسىنا، جۇڭگو ارەكەتىنە وبيەكتيۆ تۇردە زەر سالساڭىز، وندا قۋاتتى ەل قۇرىلىسى، ۇلتتىڭ گۇلدەنۋى جولىنداعى جاڭا داۋىردەگى جۇڭگونىڭ جۇرگەنى بەيبىت دامىعان ٴىرى ەلدىڭ گۇلدەنۋىنىڭ جاڭا جولى، قۇلشىنا اشقانى تاعدىرلاس بولعان، كوركەمدىكتەن ورتاق يگىلىكتەنەتىن ادامزاتتىڭ جاڭا بولاشاعى ەكەندىگىنە ٴتىپتى دە كامىل سەنەسىز.

2023 ـ جىلعى جاڭا جىلدىق قۇتتىقتاۋعا ارنالعان ارناۋ سوزىندە ٴتوراعا شي جينپيڭ سولتۇستىك سۇڭ ٴداۋىرىنىڭ ادەبيەتشىسى سۋ شىنىڭ «يدەيا ارقىلى باسقارۋ نازارياسىنداعى» ٴبىر اۋىز سوزىنەن سيتات كەلتىرىپ بىلاي دەدى: ”ەڭ قيىن جاعدايدا دا الىستى كوزدەۋ كەرەك“. ٴتىپتى دە كوركەم بولاشاق ٴۇشىن، ادامزاتتىڭ جاڭا بولاشاعىن بەتكە العان جۇڭگو ۇزدىكسىز دۇنيە جۇزىمەن قول ۇستاسىپ، ساپارلاس بولىپ، قيىنشىلىقتاردى جەڭىپ، الىستارعا جەتەدى.

(شينحۋا اگەنتتىگىنىڭ 7 ـ ايدىڭ 21 ـ كۇنى بەيجيڭنەن بەرگەن حابارى)

(باسى 1 ـ بەتتە)

ٴتۇبىرلى بويسۇنۋ ولشەمىن ازىرلەدى. ٴبىز باس شۋجي شي جينپيڭنىڭ ماڭىزدى ٴسوزىنىڭ باي مازمۇنىن، وزەكتى ٴمانى مەن امالياتتىق تالابىن تەرەڭ يگەرىپ، شينجياڭداعى مادەنيەتپەن نارلەندىرۋدى ىلگەرىلەتۋدىڭ كەلەلى ٴمانىن ستراتەگيالىق بيىكتىكتەن تەرەڭ تانىپ، جاڭا ٴداۋىردىڭ جاڭا جورىعىندا كورىكتى شينجياڭ قۇرۋعا قۋاتتى قۇن جەتەكشى كۇشىن، مادەنيەتتىك ۇيىستىرۋ كۇشىن، رۋحاني دەم بەرۋ كۇشىن ازىرلەۋىمىز كەرەك.

شينجياڭداعى مادەنيەتپەن نارلەندىرۋ — مادەنيەت جاعىنان شىنايى مويىنداۋدى جۇزەگە اسىرۋدا، ٴسوزسىز، باسىپ وتەتىن جول. باس شۋجي شي جينپيڭ شينجياڭدى كوزدەن كەشىرگەندە: ”شىنايى مويىنداۋدى كۇشەيتۋدى نىسانا ەتىپ، شينجياڭداعى مادەنيەتپەن نارلەندىرۋدى ىلگەرىلەۋي ورىستەتۋ كەرەك“،ـ دەپ اتاپ كورسەتتى. مادەنيەت جاعىنان شىنايى مويىنداۋ — ەڭ تەرەڭ قاتپارداعى شىنايى مويىنداۋ، ۇلتتار ىنتىماعىنىڭ تامىرى، ۇلتتار تاتۋلىعىنىڭ جانى. شينجياڭداعى مادەنيەتپەن نارلەندىرۋدى ورىستەتۋ — ساياسي جاقتان شىنايى مويىنداۋ، جۇرتتىڭ قۇپتاۋ قۇپتاماۋ ماسەلەسىن تۇبىرىنەن شىن ماننەندە شەشۋ، ٴار ۇلت بۇقاراسىنىڭ تىلەگىن ٴبىر ارايعا توعىستىرۋدى، رۋحاني جاقتا ٴوزارا سۇيەنىش بولۋدى جەبەۋ، ٴار ۇلت بۇقاراسىنىڭ دۇرىس مەملەكەت كوزقاراسىن، تاريح كوزقاراسىن، ۇلت كوزقاراسىن، مادەنيەت كوزقاراسىن، ٴدىن كوزقاراسىن ورناتۋىنا جەتەكشىلىك ەتۋ، ۇلى وتان، جۇڭحۋا ۇلتى، جۇڭحۋا مادەنيەتى، جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى، جۇڭگوشا سوتسياليزم جونىندەگى شىنايى مويىنداۋىن كۇشەيتۋ، جۇرت تىلەگىن توعىستىرۋدىڭ، ىنتىماقتاسا ەكپىندەي ىلگەرىلەۋدىڭ قۋاتتى رۋحاني دانەكەرىن قالىپتاستىرۋ بولىپ تابىلادى.

شينجياڭداعى مادەنيەتپەن نارلەندىرۋ — جۇڭحۋا مادەنيەتىن جالعاستىرۋدىڭ، دامىتۋدىڭ ماڭىزدى جولى. جۇڭحۋانىڭ تاڭداۋلى، ٴداستۇرلى مادەنيەتى — جۇڭحۋا وركەنيەتىنىڭ اقىل ـ پاراسات جاۋھارى جانە مايەگى، جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ تامىرى جانە جانى. ٴارى باستان ـ اياق شينجياڭداعى ٴار ۇلتتىڭ سۇيىسپەنشىلىك ارقاۋى، كوڭىل تياناعى جانە رۋحاني مەكەنى. جۇڭحۋا وركەنيەتىنىڭ كورنەكتى ۇلاسپالىلىق سيپاتىن، جاڭالىق اشۋ سيپاتىن، ٴبىر تۇتاستىق سيپاتىن، سيىسىمدىلىق سيپاتىن، بەيبىتشىلىك سيپاتىن تەرەڭ يگەرىپ، ٴار ۇلتتىڭ بارىس ـ كەلىس جاساعان تاريحي شىندىعىن، ارحەولوگيالىق ناقتى زاتتارىن، مادەنيەت مۇرالارىن تولىق اشىپ جانە ٴونىمدى پايدالانىپ، جۇڭحۋا مادەنيەتىنىڭ ەرەكشەلىگى مەن جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ كورنەكى وبرازىنا يە ٴبىر توپ ٴتۇيىندى ينجەنەريالاردى جانە نىسانداردى جوبالاپ قۇرىپ جانە تياناقتاندىرىپ، جۇڭحۋا مادەنيەتىنىڭ مايەگىنە يە، وسى زامانعى وركەنيەتتى توعىستىرعان ٴبىر توپ ادەبيەت ـ كوركەمونەر سارا تۋىندىلارىن جاراتىپ، تۇلعالاپ، ٴار ۇلتتىڭ تاڭداۋلى، ٴداستۇرلى مادەنيەتتىن جاساماپازدىقپەن كادەگە جاراتۋدى، جاڭالىق اشا دامىتۋدى جەبەپ، شينجياڭداعى مادەنيەتپەن نارلەندىرۋ كەلەلى ٴىسىن تىڭعىلىقتى تۇردە ويداعىداي اتقاراتىن بولساق، شينجياڭنىڭ باياتاق دالاسىندا جۇڭحۋا مادەنيەتى گۇلىن اناعۇرلىم ويداعىداي جايناتىپ، جۇڭحۋا مادەنيەتى قان تامىرىن ساباقتاستىرىپ، جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ ورتاق رۋحاني مەكەنىن ويداعىداي قۇرا الامىز.

شينجياڭداعى مادەنيەتپەن نارلەندىرۋ — باياندى تىنىشتىقتى جۇزەگە اسىرۋداعى ٴتۇبىرلى بەكەمدەۋ شاراسى. جاڭا داۋىردەگى پارتيانىڭ شينجياڭدى باسقارۋ جالپى جوباسىنىڭ ماڭىزدى قۇرامداس بولىگى رەتىندە، شينجياڭداعى مادەنيەتپەن نارلەندىرۋ — باياندى تىنىشتىققا ساياتىن ٴتۇبىرلى سيپاتتى، نەگىزدىك سيپاتتى، ۇزاق بولاشاقتىق سيپاتتى قىزمەت، قوعام ورنىقتىلىعى مەن باياندى تىنىشتىق باس نىساناسىن جۇزەگە اسىرۋداعى تابيعي تالاپ. شينجياڭداعى مادەنيەتپەن نارلەندىرۋ قوعامدىق وركەنيەت دەڭگەيىن جوعارىلاتىپ، ٴار ۇلت حالقىنىڭ زاڭمەن باسقارۋ تانىمىن كۇشەيتىپ، شينجياڭدى زاڭمەن باسقارۋعا ٴمورالدىق مادەنيەت تىرەگىن ازىرلەۋگە پايدالى؛ ٴار ۇلتتىڭ ارالاسۋىن، ىشتەسۋىن، توعىسۋىن جەبەپ، جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن بەرىك ورناتۋعا پايدالى، شينجياڭداعى ىنتىماقتاسا ورنىقتىرۋدىڭ يدەيالىق تانىم نەگىزىن بەرىك ورناتۋعا پايدالى؛ مادەنيەت ىستەرى مەن مادەنيەت كاسىپ سالاسىن گۇلدەندىرىپ، دامىتىپ، حالىقتى بايىتىپ شينجياڭدى گۇلدەندىرۋگە ەكونوميكالىق، قوعامدىق داموۋ قوزعاۋشى كۇشىن ۇستەۋگە پايدالى؛ شينجياڭنىڭ يدەولوگيا سالاسىنىڭ حاۋىپسىزدىگىن قورعاپ، شينجياڭدى باياندى كوركەيتۋدى جەبەۋدە زەيىن ـ زەردەنى ۇيىستىرىپ، رۋحتى سومداۋ رولىن ساۋلەلەندىرۋگە پايدالى.

شينجياڭداعى مادەنيەتپەن نارلەندىرۋ توپىراعىن قۇنارلاندىراتىن بولساق، شينجياڭدى زاڭمەن باسقارۋدىڭ، شينجياڭدى ىنتىماقتاسا ورنىقتىرۋدىڭ، حالىقتى بايىتىپ شينجياڭدى گۇلدەندىرۋدىڭ، شينجياڭدى باياندى كوركەيتۋدىڭ قۋاتتى رۋحاني كۇشىن ۇيىستىرىپ، ىنتىماقتى، جاراسىمدى، گۇلدەنگەن، باي، وركەنيەتتى، العا باسقان، تىنىش ٴومىر، شات ـ شادىمان تىرشىلىك كەشىرگەن، ەكولوگياسى تاماشا كورىكتى شينجياڭدى ٴبىر جاعادان باس، ٴبىر جەڭنەن قول شىعارا وتىرىپ قۇرا الامىز.

مادەنيەت ٴشارباتتاي ٴشول قاندىرادى. شينجياڭداعى مادەنيەتپەن نارلەندىرۋدى ستراتەگيالىق بيىكتىكتەن تانىپ، جۇيەلى كوزقاراسى ارقىلى شينجياڭداعى مادەنيەتپەن نارلەندىرۋدى يگەرىپ، شينجياڭداعى مادەنيەتپەن نارلەندىرۋگە تىنباي كۇش سالىپ، قاجىماي ـ تالماي ىلگەرىلەتسەك، ٴبىز جاڭا مادەنيەت بورىشىن اناعۇرلىم ويداعىداي ارقالاپ، جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ وسى زامانعى وركەنيەتىن قۇلشىنا كوركەيتۋ بارىسىندا شينجياڭ جاۋاپكەرشىلىگىن ايگىلەپ، شينجياڭ ۇلەسىن قوسا الامىز.

مەكەن ـ جايىمىز: ٴۇرىمجى قالاسى حۇڭشيۋان سولتۇستىك جولى 500 ـ ٴنومىر، تاراتۋ ورتالىعى: 5593062، جارناما باسقارماسى: 8830000 پوچتا ٴنومىرى: 830028، ايلىق باعاسى 19 يۋان، جىلدىق باعاسى 228 يۋان